



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## **Imago Primi Saecvli Societatis Iesv**

**Bolland, Johannes**

**Antverpiae, 1640**

Capvt Octavvm. Propagatio Societatis per Americam.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97844](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97844)

tius Bogatus; quã Sicilia obiacet, ipse Iacobus Lainius & Martinus à Carnosa traicere. Hi, vt Ioannis Vegæ Siciliae Proregis exercitui Africam urbem oppugnaturò, illi, vt tractis in feruitutem Christianis opem & solatium ferrent. Pari charitate Ioannes Fernandus & Gabriel de Portu in easdem delati oras, multorum è vinculis exemere corpora, multorum à satanæ dominatu animos defendere. Nec nihil in Iudæos & Mauros emolumenti redundauit. Tituani (ciuitas est ditionis superstitionisque Saracenæ) præcipuum Nunnus Rabbinum eò adduxit, vt non cunctaretur confiteri, IESVM, quem Christiani colerent, Dei esse Filium, eumque tot expetitum votis, tot promissum oraculis Saluatorem ac Messiam. Lainius, urbe Africã per vim expugnatã, defensorum non paucos, quorum in potestatem venerant, eorum ad Sacra perduxit. Vnum etiam mox à suscepto baptisinate decedentem ad cælos transmisit, periturum, nisi periisset. Atque ea ferè ratio est traiciendi in hanc Africã partem, vt vel ab amicis castris præsidis que ne discedas, vel redimendis captiuis pretium feras. Alioqui nouum ferè Saracenis est, Christianorum quemquam nisi in vinculis videre.

Quando erit, vt vilissimæ genti non amplius lucro sua crudelitas, nostra dignitas ludibrio sit? quando erit, vt, compositis Europæ rebus, & cessantibus iis præliis, in quibus ne vincere quidem piis sine dolore licet, eò transferantur Catholicorum vires, vbi non iustum modò, sed & misericors bellum sit; vbi hostibus ipsis profiti vinci; vbi non ira, non æmulatio, non auaritia, non regnandi libido, effundendi Christiani sanguinis causa sit, sed dignus tali pretio Dei honor?

## CAPVT OCTAVVM.

*Propagatio Societatis per Americam.*

**A**mericam amplissimam mundi partem, tribus reliquis magnitudine terrarum ferè parem, diuitiis etiam superiorem, plerique, vt rem facerent; Religiosi homines, vt Euangelium disseminarent, errantesque mortalium greges ad ouile CHRISTI reducerent, præteritis annis adiuere. Ea vastissimis circumfusa æquoribus, à Septemtrione in Austrum immani tractu porrigitur, duarum, quas tenuis discer-  
nit isthmus, peninsularum formã. Harum altera, quæ Septemtrioni proximior est, Regnum Mexicanum, Nouam Hispaniam, Floridam, Terram Nouam complectitur. Quæ Meridiem spectat, Brasiliam, Paraquariam, Chilensè Regnum, Peruuiam comprehendit. Brasilia prima Societati addita est. Laboriosa sanè prouincia, & multis diffi-  
cultatibus implicata. Incolæ nullã Numinis non modò reuerentiã, sed ne vel notitiã præditi, ferinum in morem vitam agitant. Adeò stolidi atque hebetes, vt nec litteras nec vllam numerorum rationem norint. Perperam aut rectè factis nihil post mortem præmij supplicii-  
que superesse arbitrantur. Animas num à corporibus fecernant, incertum: certè, prout quisque terrã conditur, manco vel integro corpore, ita credunt ad inferos descendere. Quamobrem iis quos tumulant, retia  
(nam

*Diuisio  
Americæ.*

*In Brasiliam Socij  
veniunt.*

(nam ad vitanda noxia animalia in retibus à terrâ suspensis Brasili cubant) & aliquot dierum cibaria veluti profecturis apponunt. Beneficiorum, si quæ accipiunt (nam præstare non norunt) nullam memoriam habent. Odiâ atque inimicitias perpetuas gerunt. Inimicitiarum causâ, iræ meræ: quibus adeò sunt obnoxij, vt pugnâ leuissimam ob causâ subortâ, inuicem dentibus dilanient: in pungentes etiam bestiolas, perinde vt in homines, excandescant, & vlciscendi gratiâ in ventrem auferant. In crapulam & omnem impuritatem nullo freno ruunt. Coniugiorum, quæ plura celebrant, tempus libidine metiuntur. Quod auaritiâ careant, non virtus est, sed incuria hominum in diem viuentium, nihilque in futurum prospicientium: & hoc vno, quod tamen cum bestiis commune habent, sua ipsos stoliditas beat. Cetera cicurandi priùs & ad humanum ritum traducendi sunt, quàm Religione & cælestium rerum scientiâ imbui possint. Adeò tamen etiam tum leues atque inconstantes, vt sæpè, quos magno labore collectos per longum tempus erudieris, subito dispareant ex oculis, atque ad siluas velut vento relati, in vitia & inueteratam barbariem reuoluantur. Nec eâ solùm molestiâ primis eius Prouinciæ cultoribus deuorandæ fuere. Durissimâ insuper paupertate, nondum vllis in eorum sustentationem ab Rege attributis censibus, conflictati sunt: adeò vt ædiculam in quâ diuina facerent, & alteram quam inhabitarent, suis ipsi manibus exstruere, ipsi materiam proximis è montibus subuehere, ipsi aquari lignarique cogerentur. Victus vix alius suppetebat, nisi quem ab iis, quibus haud multò copiosior erat res, emendicando colligebant: cumque extrema nonnumquam cibariorum premeret inopia, maior tamen metus erat, ne ipsi barbaris alimentum fierent. Nullum enim Brasilorum palato gratius, quàm humanæ carnis edulium. Hinc inter ipsos non modò summa caput vilitas, sed & hominum quasi ferarum venatio. Prædam non statim, sed aliquamdiu saginatam coactamque pinguescere, in amicorum conuentu læti maectant: tantâ pascendi se, atque ingluuiem diris his dapibus exsatiandi libidine, vt vel è terrâ extrahere cadauera, atque è tumulis ad suas transferre mensas non horreant. His, inquam, ne in cibum cederent illi ipsi, qui pro funestis istis ac feralibus epulis cælestem afferebant alimoniam, formidandum erat. Nihil tamen segniùs instare, magno ac fidenti animo multitudini se immiscere, procul à Lusitanorum coloniis in siluas se dare, sparfos palantesque in certas sedes vicofque cogere, paulatim à nefariis atque impuris moribus auertere: & vbi in grandioribus longâ iam consuetudine efferatis desperata videbatur res, pueros saltem, velut exemptos è spelæis ferarum catulos, omni arte mansuefacere. Nec pœnitendus fuit fructus, tum in iis, qui posteaquam tincti fuissent, ante vsum rationis suum obibant diem; tum in aliis, in quibus Christiana doctrina, velut insitus in teneram plantam peregrinus ramus, adoleuit. Maiori tamen cum operæ pretio postremis annis in Paraquariâ, quæ à mari recedit magis, & per interiora diffunditur, laborari cœptum. In eâ, quoniam non tanta, quanta vel in Brasiliâ ob sacchari aliarumque mercium copiam; vel in Peruuiâ ob auri atque argenti feracissimos montes,

eorum labores & inopia,

montes, lucri spes affulget, minor est Europæorum multitudo; sed barbarorum gregatim degentium, & Nomadum more, de loco in locum pabuli causâ migrantium incredibilis frequentia. Nullos & ipsi colunt Deos; ominibus tantum atque auguriis ad insaniam dediti. Virtutum ne nomina quidem norunt: eisdem ferè quibus Brasili moribus viuunt, nisi quod paulò mitiori magisque tractabili sint ingenio. Ante Societatis homines, Religiosorum neminem, Sacerdotum vix quemquam viderant: nunc eorumdem operâ (qui vt primi, ita hæcenus ferè soli in iis subigendis atque interlucandis dumetis defudant) multa quotannis millia non modò à vagâ illâ atque inordinatâ ad ciuilem certisque legibus ordinatam, sed etiam ad dignam Christiano homine vitam traducuntur. Chilenfes (qui versus Austrum postremi, Fretoque Magellanico proximi sunt) quoniam grauioribus vrgentur vitiis, quibus, quidquid est bonæ mentis, obtundunt, tardiùs honestatis Fideiq; lumen admittunt: sed hoc gnauius in illorum auxilium incumbitur. Quis enim vlli hominum generi suam detractet operam consecrare, cui sanguinem Dei Filius impendit? Animas dignè non æstimat, cui non omnes caræ sunt. nescit illarum pretium, qui vel paucularum salutem non amplam credit laborum maximorum mercedem. Quid refert, si miseris corporibus, & in omnem nequitiam proiectis inclusa sint, dummodò vel inter sordes dignitatem suam seruent? Non ideò vilis est aurum, quia in infimi elementi visceribus conditur; neque ideò non pretiosæ sunt gemmæ, quia intra concharum sæces delitescunt. Ergo vel hoc ipso ardentibus Sociorum votis ex-

*Primi in  
Paraguam  
venerunt:*

*Chilensibus se impendant.*

*Regum Hispania in Fide promouenda studium.*

*Varia Societatis in Peruuia Collegia.*

*Cades Sociorum in Florida.*

pòst anno nihilo mitiùs excepti, & præter crudelitatem etiam proditi-  
 onem experti sunt. Dum enim Carichæ cuidam (sic Principem virum  
 in Floridâ appellant) recens ad Fidem traducto se committunt, & sine  
 militum Hispanorum præsidio viam capeffunt, ab eo, seu quòd à Re-  
 ligione transfuga descuiisset, seu quòd à suis ad parricidium incitaretur,  
 in insidias ducti, & per summam, sed ipsis saluberrimam, immanitatem  
 necati sunt. Qui casus tantum abest, vt reliquos in Europâ Socios ab-  
 terruerit, vt incitarit magis, dum pro CHRISTO mortem oppetere  
 & ipsi pari studio exoptarent. Ergo alacres & hanc deinde insulam, fra-  
 trum suorum sanguine consecratam, & Mexicanam Prouinciam, alias-  
 que, in quas commigrantes Hispani Regnorum suorum transtulere nomi-  
 na, cum Regiis classibus adiuere. In Mexicum cum appulissent, infre-  
 mens dæmon, atque horrendis implens vlulatus montem, vbi pro Deo  
 colebatur, quàm sibi dolori atque horrore esset nouorum Sacerdotum  
 aduentus, non dubitauit cuidam, quem sibi deuotione obstrictum ha-  
 bebat, lamentabundus aperire. Fuit similiter quòd in querelas erumpe-  
 ret, cum in Canadam (quam & Franci de patriæ suæ nomine Nouam  
 Franciam dixerunt) Henrici IV. voluntate venerunt è Galliâ Patres, qui  
 populos Francis vel subditos, vel amicitia & societate iunctos, Euangelij  
 sanctiore fœdere, CHRISTO Regum Regi deuincirent. Cœpit enim  
 & hîc per varia diffundi loca Religio, spesque affulget fore, vt (quod  
 alibi compertum est) aquæ in morem per tenues admissa aditus dilater  
 sibi viam, nec vllis limitibus coërceatur. Virginia quamuis Catholicis  
 non paret, nostræ tamen operæ non est experta. In eam Patres Angli,  
 quasi non satis laborum ferax esset illorum patria, nuperis annis Mis-  
 sionem instituere. Nec vlla præterea nominatio terræ pars vel Catholi-  
 corum armis est subiugata, vel explorata nauigationibus, quam non iu-  
 uandorum hominum causâ nostri homines lustrauerunt. Quin, vt diuinæ  
 charitatis quàm humanæ cupiditatis longè maior est vis, multis locis  
 suus illos ardor longè prouexit vltèrius, quàm mortalium quemquam  
 vel auaritia traxerit, vel error deduxerit.

*Ingressus  
 in Mexi-  
 cum,*

*Annal. Soc.  
 an. 1596.*

*in Nouam  
 Franciam,*

*Virgi-  
 niam.*

## CAPVT NONVM.

### *Propagatio Societatis per illustres aut illustrium virorum ad eandem vocationes.*

TOT in terras dispersa Societas, & vbique non infrequens, facile  
 intelligere est quantum hominum complexa sit; eius haud dubiè  
 prouidentia & benignitate, qui, sicut addictam sibi deuotamque Fami-  
 liam protulit in lucem, suoque insigniuit nomine, ita hæcenus non mo-  
 dò locorum amplificauit spatia, sed & continuè Sociorum auxit incre-  
 mentis. Verùm non hoc ago, vt manifestum faciam quòd obscurum  
 esse non potest. Libet tantum pauca de multis exempla adferre, in qui-  
 bus singularis eluceat ratio, quâ summa bonitas quorundam ad hoc In-  
 stitutum vocatorum vel pietati indulfit, vel impulit tarditatem. Primus  
 occurrit Adalbertus Bausfech, cui in Collegij Pragensis templo preces ad  
 Deum

*Vocatio  
 Adalberti  
 Bausfech  
 ad Societ.*